

STADSARCHEOLOGIE GENT

Archeologienota projectcode 2017A271

Verantwoordelijke uitgever: Stad Gent – De Zwarte Doos – Stadsarcheologie Gent
Dulle-Grietaan 12, 9050 Gentbrugge, stadsarcheologie@stad.gent, tel. 09 266 57 60 - fax 09 266 57 87

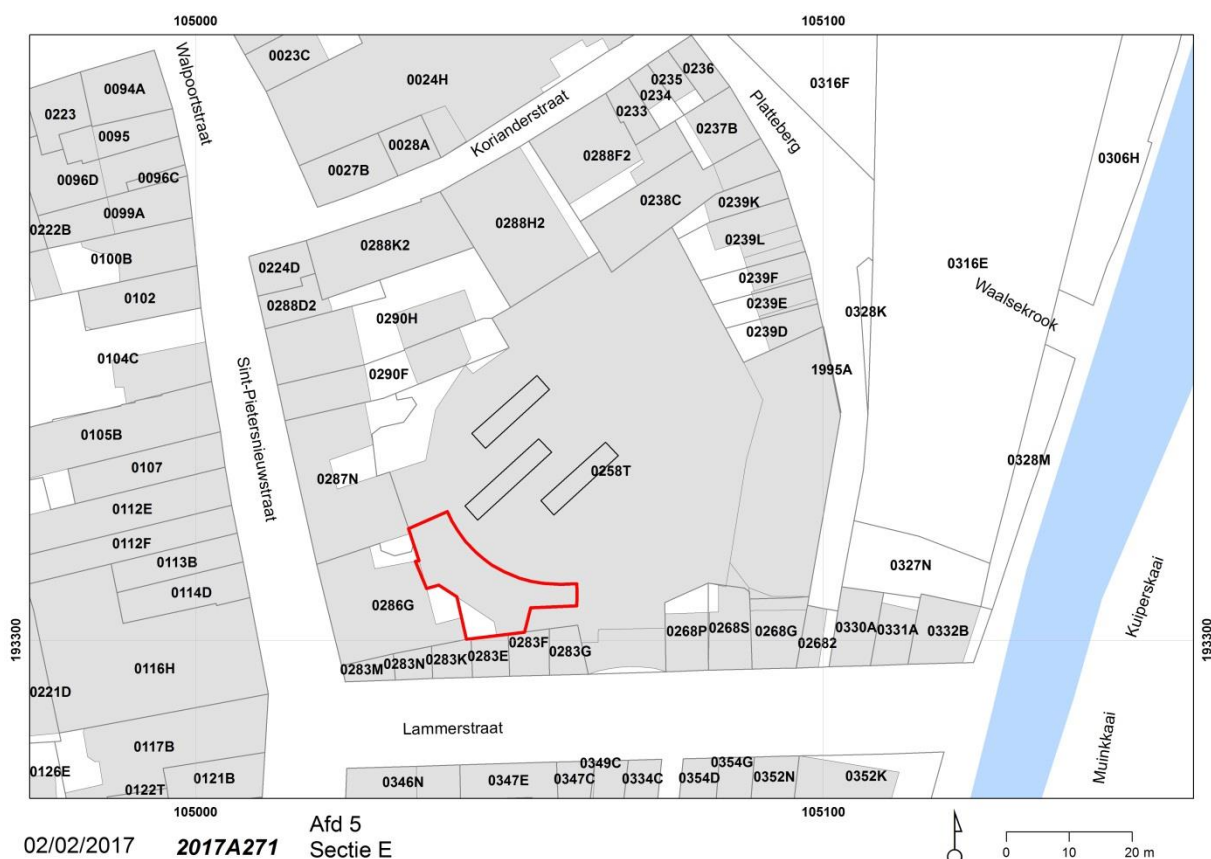

Deel 3: Programma van maatregelen

Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het wel of niet moeten nemen van maatregelen m.b.t. de omgang van archeologisch erfgoed binnen de geplande werken. Dit advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek. Verder beschrijft het programma van maatregelen de aard van de te nemen maatregelen en de wijze van uitvoering.

3.1 Administratieve gegevens / technische fiche

Projectcode:	2017A271
Locatie:	Oost-Vlaanderen, Gent, Lammerstraat 13, Wintercircuit
Kadaster Afdeling Sectie Percelen:	Afdeling 5, Sectie E, 258t
Bounding Box:	(105034 , 193320); (105060 , 193320); (105034 , 193300); (105060 , 193300)
Erkende archeoloog:	Geert Vermeiren OE/ERK/2015/00011

Plan 1: Situering projectgebied op het hedendaags kadaster (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

3.2 Synthese

Het projectgebied ligt in het bouwblok omgeven door Lammerstraat, Sint-Pietersnieuwstraat, Walpoortstraat, Korianderstraat, Platteberg. Het betreft een uitbreiding op een bestaande vergunning en dit om de huidige smeerputten en bijhorende kelder op niveau -1, te verdiepen naar een niveau -2 en dit door eerst en vooral de gemene muren en de aanwezige kolommen te onderschoeien. Dit impliceert het volledig uitgraven van deze zone met één niveau.

Volgende onderzoeksvragen en antwoorden werden gegenereerd tijdens het assessment:

- Welke gebruiksevolutie kende het terrein en wat was de impact ervan op eventuele archeologische sites?

De locatie van het Wintercircus situeert zich net buiten het voormalige Sint-Pietersdorp, op gronden die zich in de 14de eeuw binnen de stad situeerden. Bij archeologisch onderzoek in 2015 zijn slechts beperkt de restanten aangesneden van wat tot de voormalige middeleeuwse bebouwing van de site moet behoord hebben. Het ging telkens om de onderste lagen van enerzijds een muur in Doornikse kalksteen en anderzijds een muur in baksteen. Het is momenteel niet mogelijk een ruimtelijk inzicht te verkrijgen in deze middeleeuwse fase. Over de industriële 19de-eeuwse fase van de site is zowel uit historische bronnen alsook archeologisch onderzoek heel wat gekend. Op het einde van de 19de eeuw werd het Nieuwe Circus opgericht op de plaats van verschillende fabrieken. Na een brand in 1920 werden grootschalige aanpassings- en verbouwingswerken doorgevoerd. Na Wereldoorlog II werden binnenin het Wintercircus dergelijke ingrepen gedaan die het voormalige circus herschiepen in een voor die tijd moderne garage. De huidige plannen behelzen de reconversie van de site en dit door een minimum aan ingrepen in de bestaande structuur.

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van de te ondergraven ruimte?

Het reeds uitgevoerde archeologische onderzoek in de middencirkel (het noordoostelijke en zuidoostelijke deel kon niet onderzocht worden door de aanwezigheid van reeds bestaande kelders tot o.a. niveau -2) geeft aan dat eventuele archeologische relictten op een redelijke diepte zitten onder een instabiel puinpakket. De meest toegankelijke sporen dateren uit de twintigste eeuw, de periode van het circus. De 19de-eeuwse industriële sporen zijn goed bewaard maar bestaan uit zware muren op een redelijke diepte. Middeleeuwse sporen zijn zeer fragmentarisch en bevonden zich op het laagste niveau (ca. 4 m onder de huidige vloerplaat). De impact van de industriële gebouwen en de helling van het terrein versterken het vermoeden dat oudere sporen in deze zone volledig verdwenen zijn.

- Wat is de impact van de geplande werken?

De werken impliceren het verdiepen van de bestaande smeerputten en aansluitende kelderruimte van een niveau -1 naar een niveau -2 en dit door voorafgaandelijk de gemene muren en de bestaande kolommen te onderschoeien. Elke bodemkundige ingreep moet voorafgegaan worden door deze onderschoeiingswerken die de beschikbare ruimte op hun beurt opnieuw verkleinen.

- Is het nodig andere vormen van vooronderzoek in te schakelen om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden?

Uit het reeds uitgevoerde archeologische onderzoek en het assessment in het kader van de nieuwe stedenbouwkundige vergunning, gecombineerd met de voor handen zijnde gegevens met betrekking tot de aard van de werken kan men concluderen dat er geen extra kenniswinst kan verkregen worden binnen het nieuwe projectgebied. De eventuele resultaten die nog zouden geboekt worden, zouden slechts punctuele registraties opleveren, zonder ruimtelijke samenhang.

Algemeen kan gesteld worden dat met dit bureau-onderzoek gepoogd is een antwoord te formuleren op het belang van het terrein voor de ontwikkeling van dit deel van Gent en of er nog eventuele relevante sporen van de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie op het terrein zouden bewaard zijn. Dit alles werd afgewogen tegen het voor- en vervolgonderzoek dat reeds werd uitgevoerd in de middencirkel van het Wintercircus.

Op basis van dit uitgebreide bureau-onderzoek en de wetenschap dat bij de uitgravingen geen waardevolle kennisopbouw kan gedaan worden, stelt Stadsarcheologie Gent geen archeologisch (voor)onderzoek voor, voorafgaand of gepaard met de werken. Het assessment van de historische, cartografische en gekende archeologische gegevens doet vermoeden dat er geen aanwijzingen zijn voor het vernietigen van een waardevol archeologische potentieel bij de uitvoering van het project. Eventuele fragmentarische sporen zullen de bestaande kennis enkel bevestigen.

3.3 Gemotiveerd advies en programma van maatregelen

3.3.1. Impactanalyse

De stedenbouwkundige vergunning omvat een aanvulling op de reeds gegunde werken voor de herbestemming van het Wintercircus (14/07/2015). Het gaat om het dieper uitgraven van de ruimtes die als voormalige smeerputten dienst deden en voorafgaand hieraan het onderschoeien van de gemene muren en de aanwezige kolommen.

De verstoringimpact moet bekeken worden ten opzichte van de reeds bestaande verstoringen (en vervuilingen) door de omvorming tot garage en de noodzakelijke onderschoeiingen vóórafgaand aan elke uitgraving en verdieping in de zone van de smeerputten.

De totale oppervlakte van de te verdiepen ruimte bedraagt 229 m² en dit moet gezien worden als een zone die een deel van de middenpiste van het voormalige Wintercircus omgordt met een breedte van ca. 7 m. Deze huidige smeerputten dienen in het nieuw ontwerp ca. 4.64 m uitgediept te worden. Dit houdt in dat voorafgaand aan deze uitdieping de gemene muren en de kolommen dienen onderschoeid te worden.

Het grondverzet voorafgaand aan elke uitgraving omvat het plaatselijk verdiepen in de zone langsheen de gemene muren alsook de aanwezige kolommen om deze te onderschoeien. Deze werken zijn noodzakelijk om de stabiliteit te garanderen bij elke soort van uitgraving. De wijze van onderschoeien gebeurt aan de hand van groutinjectie in de ondergrond (VHP-palen). Bij deze techniek wordt in de grond geboord met een buis van beperkte diameter en wordt er door middel van een water-cementstraal een in de grond gevormde paal gecreëerd met gewenste diameter. Deze technieken worden gebruikt om zowel puntsgewijze onderschoeiingen (onder kolommen) als lineaire onderschoeiingen/beschoeiingen (onder dragende wanden) te creëren. De grootte van de machine hangt af van de bereikbaarheid van de punten. De VHP-wand zal uitgevoerd worden vanaf een tussentijds maaiveld op niveau verdieping -1 en dit tot een peil van +/- 3 m onder vloerpeil -2 (zal finaal bepaald worden door berekeningsnota van de aannemers). Na het uitgraven van het niveau -2 wordt op deze manier een bouwkuip bekomen waarbij de VHP-wand dient als beschoeiing. Breedte van de wand is voorzien op +/- 50 à 60 cm. Lokaal wordt de beschoeiingswand vastgezet met geïnjekteerde groutankers.

Deze werken impliceren dat de tussenliggende onaangeroerde grond, tussen de werkzaamheden voor de gemene muur en deze voor de kolommen, slechts zeer beperkt is. De ruimte van ca. 6.75 m breedte is door middel van kolommen verdeeld in delen van ca. 3.80 m en 2 m. Bij de onderschoeiingswerken zal de onaangeroerde breedte nog smaller worden.

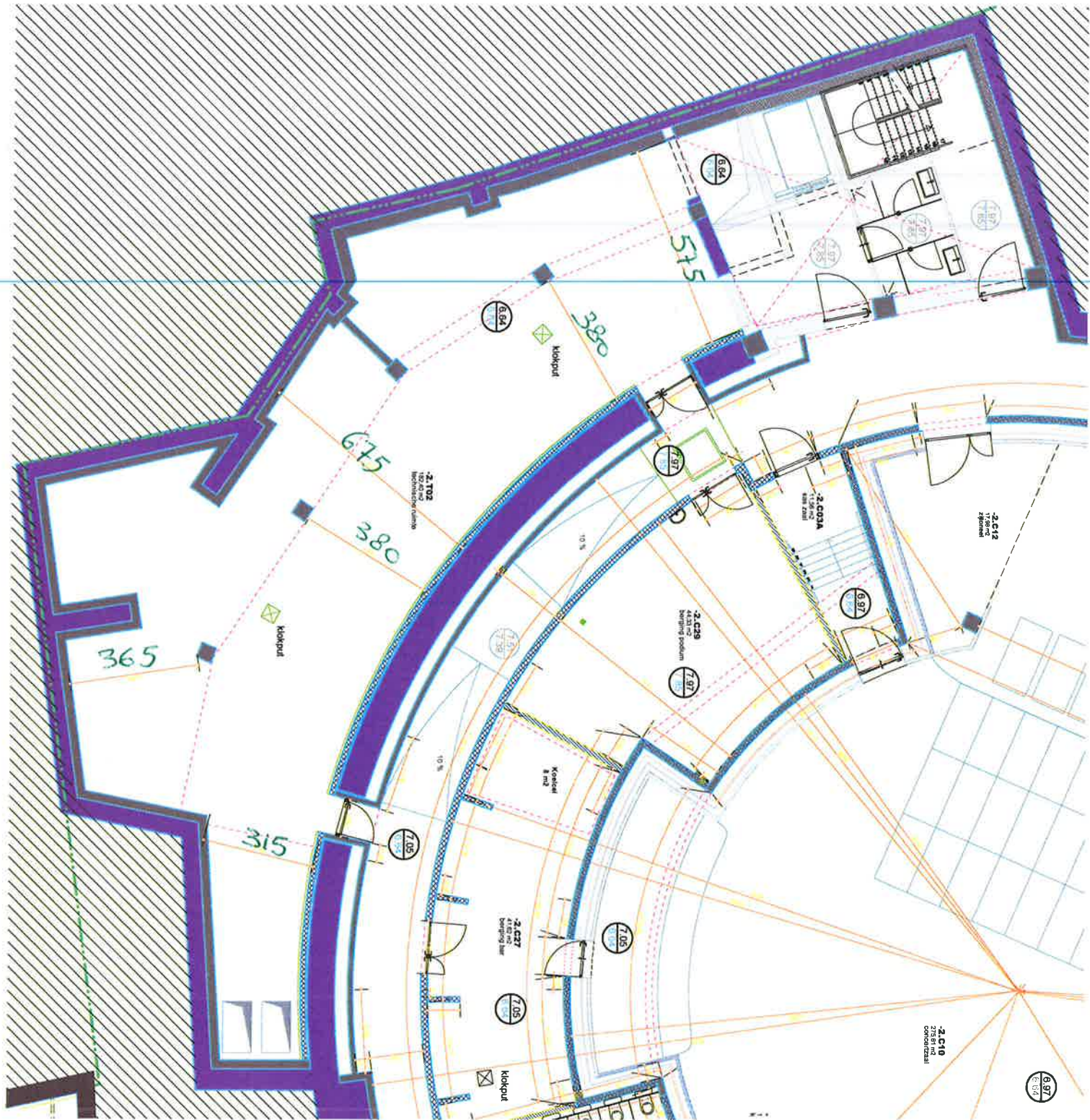
Plan 2: grondplan

Plan 3: dwarsdoorsnede

3.3.2 Gemotiveerd advies

Rekening houdende met de criteria uit de Code Goede Praktijk (CGP), hoofdstuk 5.2, werd de noodzaak tot verder vooronderzoek afgewogen:

- Landschappelijk bodemonderzoek:

[illegible]

Cfr. CGP 7.3: *Het landschappelijk bodemonderzoek heeft als doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door een gerichte staalname.*

In het geval van de site Wintercircus is deze onderzoeksmethode niet van toepassing aangezien het gaat om een sterk verstedelijkte context met een zwaar verstoorde ondergrond. De verschillende opvullings- en ophogingslagen werden herkend tijdens het uitgevoerde archeologische onderzoek in 2015.

- Geofysisch onderzoek

Cfr. CGP 7.4: *Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten.*

In het geval van de site Wintercircus is deze onderzoeksmethode niet van toepassing gezien het dikke puinpakket dat de huidige vloerplaat scheidt van de structuren bewaard in de ondergrond.

- Veldkartering

Cfr. CGP 7.5: *Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door een visuele inspectie van een terrein.*

In het geval van het Wintercircus is deze onderzoeksmethode niet van toepassing wegens het volgebouwde terrein.

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Cfr. CGP 8.4 en 8.5: *Het verkennend archeologisch booronderzoek heeft als doel archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Het waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel reeds opgespoorde archeologische sites te evalueren door middel van boringen.*

In het geval van het Wintercircus is een prospectie met als doel de lokalisatie en waardering van steentijdvindplaatsen niet van toepassing.

- Proefsleuven en proefputten:

Cfr. CGP 8.6: *Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.*

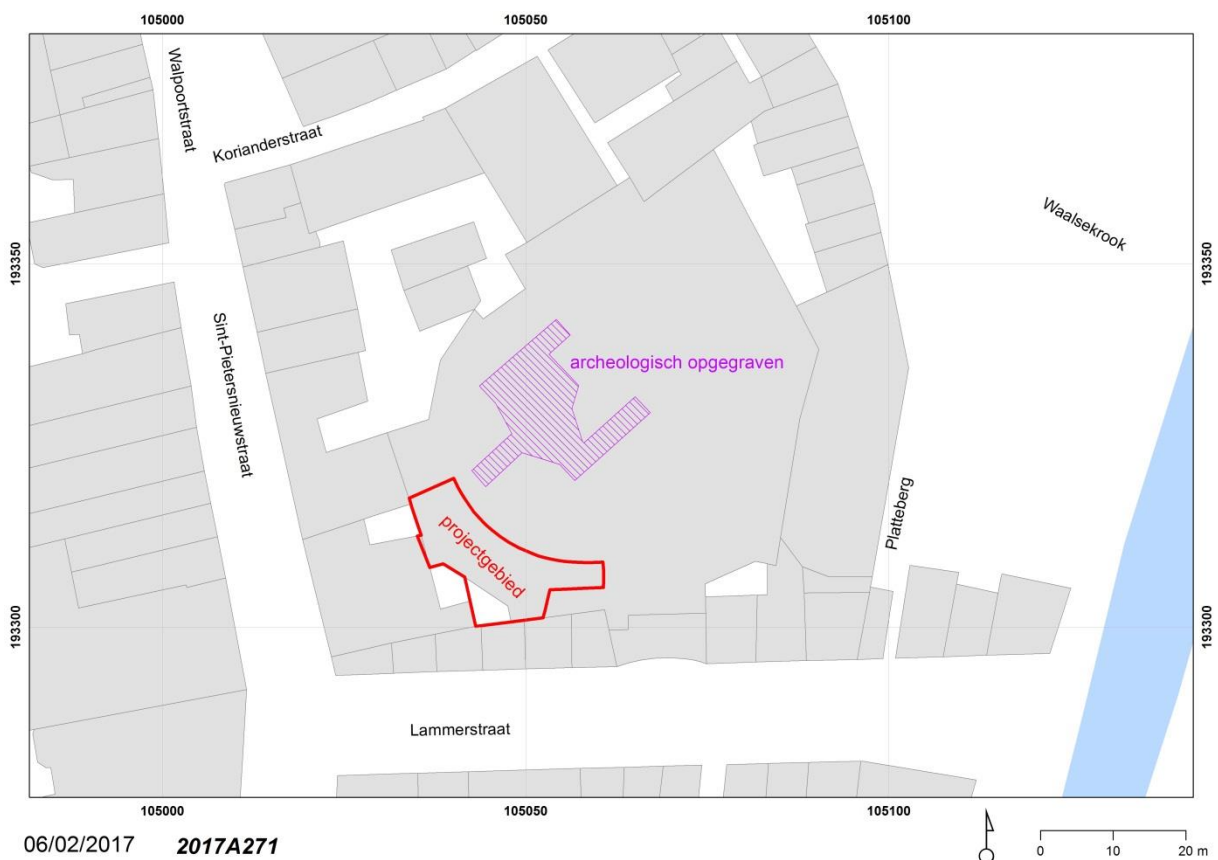
In het geval van de smeerputten in het Wintercircus is deze onderzoeksmethode niet van toepassing. Het feit dat deze zone reeds grootschalig werd verlaagd, alsook het feit dat deze zone volledig omsloten is door muurconstructies met daarbinnen steunpilaren doet reeds vermoeden dat het oorspronkelijke bodemarchief danig vernietigd is. Dit aangevuld met het feit dat voor er sprake kan zijn van enige ingreep in de bodem al de hiervoor vermelde structuren dienen onderschoeid te worden doet concluderen dat er enerzijds slechts beperkt archeologisch bodemarchief bewaard zal zijn en anderzijds dat na deze ingrepen de eventuele 'gave' tussenruimte te beperkt is om een relevant onderzoek uit te voeren.

Na afweging van de hierboven vermelde onderzoeksmethodes, wordt aldus geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen. Het belangrijkste argument om af te zien van verder archeologisch onderzoek is de aard van de geplande werken en het reeds geroerde bodemarchief. De 'gave' zone is dermate beperkt dat geen relevante informatie meer kan ingewonnen worden.

Deze aanbeveling werd getoetst aan de 4 criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

- mogelijk
- nuttig
- schadelijk
- noodzakelijk

Op basis van dit uitgebreide bureau-onderzoek en de wetenschap dat bij de uitgravingen geen waardevolle kennisopbouw kan gedaan worden, stelt Stadsarcheologie Gent geen archeologisch (voor)onderzoek voor, voorafgaand of gepaard met de werken. Het assessment van de historische, cartografische en gekende archeologische gegevens doet vermoeden dat er geen aanwijzingen zijn voor het vernietigen van een waardevol archeologische potentieel bij de uitvoering van het project. Eventuele fragmentarische sporen zullen de bestaande kennis enkel bevestigen.

Plan 4: Synthesepan van de opgegraven middencirkel t.o.v. het projectgebied (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

3.4 Bijlage

3.4.1. Plannenlijst

projectcode	2017A271
plannenlijst	
plannummer	plan 1
type plan	kadasterplan
onderwerp plan	locatie onderzoeksgebied
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2015
plannummer	plan 2
type plan	bouwplan
onderwerp plan	grondplan
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2016
plannummer	plan 3
type plan	bouwplan
onderwerp plan	dwarsdoorsnede
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2016
plannummer	plan 4
type plan	kadasterplan
onderwerp plan	syntheseplan
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2017